

LIVET EFTER DØDEN

– i de store verdensreligioner

ALFA

LIVET EFTER DØDEN
– I DE STORE VERDENSRELIGIONER

*Redigeret af
Ida Auken og Knud Rendtorff*

Forlaget ALFA
København 2006

Livet efter døden – i de store verdensreligioner
Redigeret af: Ida Auken og Knud Rendtorff

©Forfatterne og Forlaget ALFA, 2006

Bogen er sat med Garamond på Religionspædagogisk Center og trykt hos Naryana Press

ISBN: 87 91191 20 3

Omslagsbillede: Villy Engholm Fyhn *Salvation 2* (2005)
Layout: Anne-Sophie Helger

Udgivet med støtte fra: G.E.C. Gads Fond, Fyns Stiftsbiblioteks Legat, Konsul George Jorck og hustru Emma Jorck's Fond, Lademanns Fond, Pastor Niels Møgelvangs Litteraturfond, Claus Sørensens Fond

Tak til Villy Engholm Fyhn, Olly Ritterband, Davids Samling og Danske Kirkers Råd for udlån af illustrationer

Forlaget ALFA
Frederiksberg Allé 10
DK-1820 Frederiksberg C
tlf. 3324 9250 – fax 3325 0607
www.forlagetalfa.dk

Forord	7
Jødedom	11
Kristendom	35
Islam	61
Hinduisme	87
Buddhisme	105
Senmoderne religiøsitet	135
Ateisme	155

Forord

Et af de mest grundlæggende spørgsmål, der knytter sig til menneskelivet, er, hvad der sker med os, når vi dør? Spørgsmålet rejser sig, når et menneske overvejer, hvilken mening og betydning dets eget liv har – og måske i endnu højere grad – når det lider under tabet af en af sine nærmeste. Stillet over for døden vil de færreste tage til takke med den biologiske forklaring, at vore legemer brydes ned og bliver til jord og knoglerester. Her efterspørges mening og håb, billeder, forestillinger og myter, der kan støtte det enkelte menneske i de kriser, det kommer ud i, når dødserfaringen rammer det i dets eget og de nærmestes liv.

Religionerne, der præsenteres i denne bog, forsøger alle at give et svar på dødens gådefuldhed. Da de er forskellige, giver de forskellige svar, men fælles for dem er, at de anser spørgsmålet om, hvad der sker efter døden for at være af yderste vigtighed for livet før døden. Selv ikke den erklærede ateist kan komme uden om spørgsmålet. Når han ser døden i øjnene som den definitive afslutning på livet, kan det ikke undgå at få en altafgørende indflydelse på ham og hans liv.

De fleste bidrag til denne bog er blevet til som led i en foredragsrække på Folkeuniversitetet i Odense om livet efter døden i de store verdensreligioner. Foredragene er blevet gentaget ved andre folkeuniversiteter og alle steder mødt af en meget lydhør og interesseret tilhørerskare. Det har været overraskende at konstatere, hvor fascinerende religionernes gamle, mytiske forestillinger om menneskenes skæbne efter døden er for moderne mennesker, som tænker i sekulære og rationelle baner og ikke giver meget for luftige fantasier om ting, man fra et nøgternt videnskabeligt synspunkt ikke kan vide noget om. Fascinationen skyldes sandsynligvis en fornemmelse af, at religionerne

bærer på et overskud af livsvisdom, en rigdom af sære, mystiske og foruroligende billeder af andre verdener hinsides denne, som udvider horisonten og giver tilværelsen en sublim dybde dimension, der – selvom den kan virke irrationel og absurd på moderne mennesker – også er mærkeligt tiltrækkende.

Bogen indledes med en artikel om jødedommen af Knud Rendtorff. Denne monoteistiske religion udviklede sig i det gamle Israel og kom til at danne grundlaget for de to største verdensreligioner, kristendommen og islam, i alle deres mangfoldige skikkelser. Samtidig har jøderne i mere end to tusind år levet spredt over store geografiske områder på jorden og har derfor ad mange forskellige veje igennem deres lidelseshistorie fået stor indflydelse på kulturudviklingen. Else Marie Wiberg Pedersens artikel om kristendommen og Jean Butlers artikel om islam viser, hvordan disse religioner med betydelig tilbagevirkende kraft på livet før døden har genbrugt, udvidet og varieret jødedommens forestillinger om løn og straf efter døden, opstandelsen fra de døde og dommen på den yderste dag.

Mikael Aktors artikel om hinduisme og Olav Hammers om buddhisme blotlægger en lignende proces i fjernøstlige religioner. Buddhismen genbruger og forandrer på talrige måder grundlæggende elementer i den hinduistiske reinkarnationslære, som selv er rig på variationer. Mens hinduismen går ud fra en sjæl, der til sidst efter utallige reinkarnationer kan lutres og igen forenes med sit guddommelige ophav, er buddhismens problem lidelsen, fremkaldt af jegets illusioner, som forsvinder, når det opløses i intet eller nirvana, der unddrager sig enhver nærmere beskrivelse.

Hvordan hjemlige og fremmede religiøse traditioner i dag lever side om side og undertiden smelter sammen i en syntese, fremstiller Marianne C. Qvortrup Fibiger i en artikel, der henter en stor del af sit datamateriale fra Aarhus og handler om nutidens senmoderne forestillinger om livet efter døden i Danmark. Endelig konfronterer Knud Rendtorff i bogens sidste artikel læseren med en litterær, ateistisk myte om lykke og død, der gør op med de

kristnes, ja med alle religiøse menneskers åndelige eskapisme, men undervejs med uhyggelig konsekvens afslører sig selv i sin fatale umenneskelighed.

Det er vort håb, at denne bog kan oplyse og inspirere til en fri og åben samtale om menneskets skæbne efter døden, dens betydning og perspektiver for livet mellem menneskene i de store verdensreligioner og deres møde med hinanden i globaliseringens tidsalder.

Forfatterne har hver enkelt selv det fulde ansvar for deres bidrag til bogen.

Ida Auken og Knud Rendtorff

August 2006